

ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการบริโภคต่อภาวะโภชนาการของเด็กวัยรุ่นตอนต้น
ในเขตการศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร

นางสาว ภาวดี ลิขิตวงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1133-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 22018700

26 พ.ย. 2549

KNOWLEDGE, ATTITUDE AND CONSUMPTION BEHAVIOR TO NUTRITION STATUS
OF EARLY ADOLESCENCE IN EDUCATIONAL SECTION II IN BANGKOK

Miss Pavadee Likitwong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Mental Health

Department of Psychiatry

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-1133-2

ภาวดี ลิขิตวงษ์: ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการบริโภคต่อภาวะโภชนาการของเด็กวัยรุ่นตอนต้น
ในเขตการศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร (KNOWLEDGE, ATTITUDE AND CONSUMPTION
BEHAVIOR TO NUTRITION STATUS OF EARLY ADOLESCENCE IN EDUCATIONAL
SECTION II IN BANGKOK) อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.นพ.อัมพล สุอำพัน , อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม :
ศ.พญ.อุลิสสา วัชรสินธุ ; 155 หน้า. ISBN 974-53-1133-2

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
ความรู้ เจตคติ พฤติกรรมการบริโภคของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ เจตคติ พฤติกรรม
การบริโภค ภาวะโภชนาการ และศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบ Multiple Cluster
Sampling ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 392 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม 1
ชุด แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้ ส่วนที่ 3 แบบสอบถาม
เจตคติ และ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมการบริโภค สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ
ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test, Chi-
square One-way ANOVA Scheffe's method และ Multiple regression Analysis

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 66.6 เจตคติเกี่ยวกับ
โภชนาการ อยู่ในระดับดี ร้อยละ 78.1 พฤติกรรมการบริโภค อยู่ในระดับค่อนข้างดี ร้อยละ 63.5 ภาวะ
โภชนาการ อยู่ในเกณฑ์ผอมร้อยละ 49 เมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติ พฤติกรรมการบริโภค
ภาวะโภชนาการกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัย เพศ อายุ การได้รับความรู้การบริโภคจาก นิตยสาร เพื่อน
หนังสือพิมพ์ บุคลากรทางการแพทย์ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับประทานอาหารคือ วิทยุ โทรทัศน์ ราคา
ความสะดวก เพื่อน สมาชิกในครอบครัวรับประทานร่วมกัน กลุ่มเพื่อนมีผลต่อการเลือกรับประทานอาหาร
อาชีพของบิดามารดามีผลต่อการเลือกรับประทานอาหาร รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว รวมถึงการ
ได้รับความรู้จากเรื่องการบริโภค ผู้จัดเตรียมหรือจัดรายการอาหารที่บ้าน อาหารประจำวันที่บ้านนักเรียนได้มา
ด้วยวิธีใด พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.05$ และ $P < 0.01$ ปัจจัยทำนายความรู้
เจตคติ พฤติกรรมการบริโภค ภาวะโภชนาการ ได้แก่ เพศ อายุ ได้รับความรู้เกี่ยวกับกรบริโภคจากนิตยสาร
หนังสือพิมพ์ สิ่งที่มีผลต่อการเลือกรับประทานอาหารคือราคา ความสะดวก เพื่อน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของ
ครอบครัว สมาชิกในครอบครัวรับประทานร่วมกัน กลุ่มเพื่อนมีผลต่อการเลือกรับประทานอาหาร ผู้จัดเตรียม
หรือจัดรายการอาหาร อาหารประจำวันที่บ้านได้มาด้วยวิธี สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม
(R)² ร้อยละ 9.2, 14.2, 8.6 และ 1.3 ตามลำดับ

ภาควิชา	จิตเวชศาสตร์	ลายมือชื่อนิสิต.....	ภาวดี ลิขิตวงษ์
สาขาวิชา	สุขภาพจิต	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....	อัมพล สุอำพัน
ปีการศึกษา	2547	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา(ร่วม).....	อุลิสสา วัชรสินธุ

##4674757330 : MAJOR MENTAL HEALTH

KEY WORDS : KNOWLEDGE / ATTITUDE / CONSUMPTION BEHAVIOR/NUTRITIONAL STATUS
PAVADEE LIKITWONG. KNOWLEDGE, ATTITUDE AND CONSUMPTION
BEHAVIOR TO NUTRITION STATUS OF EARLY ADOLESCENCE IN
EDUCATIONAL SECTION II IN BANGKOK.THESIS ADVISOR:ASSOC. PROFESSOR.
UMPON SUAMPUAN,M.D., THESIS CO-ADVISOR : PROFESSOR. ALISA
WACHARASINDHU, M.D. 155 pp. ISBN 974-53-1133-2

This research is a descriptive cross-sectional study. The purpose of the research was to examine knowledge, attitude and consumption behavior to nutritional status of early adolescence in educational section II in Bangkok. 392 subjects were randomly selected using Multiple-stage Cluster Sampling. The instrument was a set of questionnaires that consisted of 4 parts : demographic questionnaires use for collecting background information , questionnaires about knowledge, attitude and consumption behavior to nutrition. All data were analyzed by SPSS. Descriptive statistics used consist of percentage, mean, median, standard deviation, maximum and minimum scores. Differential statistics used include t-test, chi-square, One-way ANOVA, Scheffe's method and Multiple regression analysis.

The major findings were as followed. The student scores of knowledge of nutrition in fairly good level were 66.6%. Attitude of nutrition in good level was 78.1%. Consumption behavior in fairly good was 63.5%. Nutrition score in lower standard was found 49% in of students comparing level means of knowledge, attitude and consumption behavior to nutrition reveal that factors that were associated with nutritional status statistical significant level at $p < 0.05$ and $p < 0.01$ are sex, age, peer, media, cleanliness and total income of family.

Using Multiple regression analysis for knowledge, attitude and consumptions behavior from revealed that factors to sex, age, knowledge magazine and newspaper, cost, cleanliness, peer, total income of family, participation at meal time and preparing food by family with predicative value of knowledge, attitude, consumptions behavior to nutrition were 9.2, 14.2, 8.6, 1.3, percent orderly.

Department	Psychiatry	Student's Signature .....
Field of study	Mental Health	Advisor's Signature .....
Academic year	2004	Co-Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและเอื้อเฟื้อของบุคคลหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอกล่าวนามเพื่อระลึกถึงพระคุณของทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์นายแพทย์อัมพล สุอำพัน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์แพทย์หญิงอลิสา วัชรสินธุ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ซึ่งให้ความกรุณา ให้นำแนวทาง ข้อคิดเห็น คำแนะนำ กำลังใจ ผู้วิจัยด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา

กราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์แพทย์หญิงดวงใจ กสานติกุล ผู้ให้เกียรติมาเป็นประธาน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์นายแพทย์สังคม จงพิพัฒน์วณิชย์ ผู้ให้เกียรติมาเป็น กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์นี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวดี จงสุวัฒน์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภารดี เต็มเจริญ นางปัทมา ศิริมงคล อาจารย์อัญญาณี อิศรางกูร ณ อยุธยา และ นายแพทย์ณัทร พิทยรัตน์ เสถียรผู้ทรงคุณวุฒิ การตรวจสอบและปรับปรุงแบบสอบถาม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ เพื่อให้แบบสอบถามสมบูรณ์มากขึ้น ขอขอบคุณอาจารย์วสันต์ ปัญญาแสง ที่ให้คำแนะนำด้านสถิติ

กราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง โรงเรียนบางกะปิ โรงเรียน - เทพศิรินทร์ร่มเกล้า โรงเรียนพรตพิทยพยัต โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) โรงเรียนเทพลีลา และ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ คุณกาญจนา จิธานนท์ ผู้คอยให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และ คุณศรีสุดา ลิขิตวงศ์ พี่สาวแสนดีที่คอยช่วยเหลือ และมีส่วนให้ผู้วิจัยสามารถทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณรุ่นพี่ในเวลารุ่นที่ 4 คุณจันทรา อัศวกุลกำเนิด นอกเวลารุ่นที่ 3 คุณณภัทรวรรต บัวทอง คุณณัฐวรา จันทรเอี่ยม และคุณณภัทร อังคะสุพลา ผู้ให้ความเมตตา คอยให้คำปรึกษาช่วยเหลือและให้กำลังใจต่อผู้วิจัยยามมีอุปสรรคในขณะทำวิทยานิพนธ์

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อดำรงค์ ลิขิตวงษ์ และคุณแม่วนิดา ลิขิตวงษ์ ผู้ให้ทุนการศึกษาและคอยให้กำลังใจ คำปรึกษา และขอบคุณ คุณวราภรณ์ จิธานนท์ เพื่อนสนิทผู้คอยให้ความช่วยเหลือ คำปรึกษา กำลังใจ ตลอดมา และขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ พยาบาลจากตึกกุมภภพวงษ์ บริพัตร ชั้น 2 ที่คอยให้กำลังใจ และช่วยเหลือขึ้นปฏิบัติงานแทน ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง เป็นอย่างดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติ.....	9
ลักษณะที่สำคัญของเจตคติ.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรมการบริโภค.....	10
ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และ พฤติกรรม.....	12
ภาวะโภชนาการ.....	14
ความหมายของโภชนาการ.....	14
การประเมินภาวะโภชนาการ.....	16

บทที่	หน้า
แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น.....	20
ความหมายของวัยรุ่น.....	20
พัฒนาการของวัยรุ่น.....	22
ความต้องการสารอาหารและปัญหาโภชนาการของวัยรุ่น.....	25
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการบริโภคต่อ ภาวะโภชนาการ.....	27
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
รูปแบบการวิจัย.....	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
การสร้างแบบสอบถาม.....	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	103
สรุปผลการวิจัย.....	103
อภิปรายผลการวิจัย.....	110
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	120
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	121
รายการอ้างอิง.....	122
ภาคผนวก.....	132
ภาคผนวก ก. ตารางแสดงความสัมพันธ์ภาวะโภชนาการ.....	133
ภาคผนวก ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	137
ภาคผนวก ข. แบบสอบถาม.....	139
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	155

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล.....	52
2	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไป จำแนกตามปัจจัยด้านครอบครัว.....	57
3	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของความรู้เกี่ยวกับโภชนาการของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร.....	61
4	แสดงจำนวนและค่าร้อยละค่าเฉลี่ยของเจตคติเกี่ยวกับโภชนาการของเด็กวัยรุ่น ตอนต้น ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร.....	62
5	แสดงจำนวนและค่าร้อยละค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการบริโภคเกี่ยวกับโภชนาการ ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของ กรุงเทพมหานคร.....	62
6	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของภาวะโภชนาการของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ในเขต พื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร.....	63
7	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้ กับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัว ที่ต่างกันของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่ การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร โดยการทดสอบค่าที (t-test).....	64
8	แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัว กับความรู้ เกี่ยวกับโภชนาการด้วยวิธี Chi-square.....	68
9	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของเจตคติกับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัว ที่ต่างกันของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร โดยการทดสอบค่าที (t-test).....	73
10	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการบริโภคกับ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัว ที่ต่างกันของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขต พื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร โดยการทดสอบค่าที (t-test).....	76
11	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของภาวะโภชนาการกับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัว ที่ต่างกันของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร โดยการทดสอบค่าที (t-test).....	80

ตารางที่	หน้า	
12	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้ กับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัวของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร โดยวิธี One-way ANOVA.....	83
13	แสดงการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยความรู้ ระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุแตกต่างกันของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีของ Scheffe'.....	85
14	แสดงการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยความรู้ ระหว่างกลุ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว แตกต่างกันของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีของ Scheffe'.....	85
15	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเจตคติ กับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัวของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร โดยวิธี One-way ANOVA	87
16	แสดงการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ยเจตคติ ระหว่างกลุ่มรวมแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการบริโภค แตกต่างกันของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีของ Scheffe'.....	89
17	แสดงการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ยเจตคติ ระหว่างกลุ่มอาหารประจำวันที่บ้านของนักเรียนได้มาด้วยวิธี แตกต่างกันของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีของ Scheffe'.....	89
18	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัวของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 ของกรุงเทพมหานคร โดยวิธี One-way ANOVA.....	91

ตารางที่	หน้า
19	93
20	93
21	95
22	97
23	98
24	99
25	100
26	101
27	102